

den 12 februari 2026

Vad betyder EU:s nya nätpaket för Sverige?

Den 11 februari 2026 samlades ett antal intresseorganisationer för Klimat- och näringslivsdepartementets kvartalsvisa dialogmöte om aktuella energifrågor i EU, där kommissionens förslag angående så kallade *European Grids Package* diskuterades.

Förslaget handlar i stort om att stärka den europeiska samordningen av nätutbyggnad och förstärkning, med stort fokus på sammankopplade nät. Sammanfattat innebär det att:

- EU-kommissionen får mandat att ta fram ett gemensamt "central scenario" för hur elinfrastruktur bör utvecklas och dimensioneras i Europa.
- Därefter ska den europeiska samarbetsorganisationen för nät, ENTSO-E, ta fram en "Infrastructure Needs Identification Report". En slags systemövergripande gap-analys som visar vilka projekt som krävs för att realisera scenariot.
- Om befintliga nät-projekt inte anses möta dessa behov kan en särskild "needs matching/gap filling"-process aktiveras, där ytterligare projekt forceras fram.
- Dessa skall sedan finansieras genom användning av länders flaskhalsintäkter. Kombinerat med en modell för kostnadsfördelning som delvis skall vara baserad på vilka länder som anses få störst "nytta" av projekten. Utan att de nödvändigtvis får vara med i planeringen.

Med detta finns ett antal risker för ett konkurrenskraftigt och stabilt svenskt elnät:

Vilka behov skall styra planeringen?

Den grundläggande frågan är utifrån vilket behov (eller scenario) systemet skall anpassas? I den nuvarande inriktningen ligger nämligen ett starkt fokus på att integrera stora och sporadiska energivolymer. Medan indikatorer för systemstabilitet och konternuerlig leveransförmåga är mindre explicit definierade.

Detta riskerar att systemet dimensioneras utifrån politiska ambitionsnivåer för en viss typ av energiproduktion, snarare än utifrån en samlad analys av stabilitetsbehov och försörjningstrygghet. Eller i andra termer, vi riskerar att bygga ett system optimerat runt individuella komponenter, snarare än att implementera komponenter som sammanlagt optimerar systemet.

Om ett mer gemensamt europeiskt system ska vara målet, krävs därför full transparens kring systemkostnaderna. Vad kostar det i praktiken att bygga ofta underutnyttjade nät och flexibilitet för att hantera stora, volatila energiflöden, jämfört med att investera i lösningar som i sig minskar behovet av omfattande nätförstärkningar och stödtjänster? Detta inkluderar även stigande kapitalkostnader som härstammar från risken att systemet i sig blir mer osäkert. Till exempel genom mindre pålitliga anslutningar eller flukturerande priser.

Utan en tydligt uppdelad och transparent systemkostnadsanalys riskerar man att fastna i ett konstant "firefighting"-mönster, där vi kontinuerligt bygger bort symtom, istället för att arbeta med förebyggande åtgärder som långsiktigt stärker systemets önskade robusthet och konkurrenskraft.

Eller vems behov skall styra planeringen?

Den andra frågan härstammar från den första, men istället för att fråga sig "från vilket behov" kan man fråga sig från vems. Förslaget innebär en tydlig förskjutning från nationell nätplanering till ett EU-centrerat, scenariobaserat system. Detta kan innebära bättre samordning, men riskerar också att gemensam, och i hög grad teknisk infrastruktur, formas i en politisk miljö där olika länder driver sina respektive intressen. Systemtekniska aktörer, exempelvis svenska TSO:n Svenska Kraftnät, riskerar därmed att återigen hamna i spänningsfältet mellan politiska egenintressen och faktiska driftkrav.

Den integrerade marknaden ger alltså upphov till ett slags "Nash Equilibrium". Där vissa länder väljer att agera för det gemensamt bästa utfallet, genom att internalisera sina strukturella flaskhalsar samt bidra till gemensamma sammanlänknings. Medan andra väljer att agera utifrån sitt eget intresse, genom att hantera dem nationellt och förlita sig på stödjande åtgärder regionalt. Båda kan anses agera rationellt, men den ena drar större nytta än den andra.

Sverige har ofta valt den första och mer kooperativa vägen, genom att dela upp landet i elområden, uppfylla sammankopplingsmål, implementera avancerade marknadsmodeller, och bibehålla samt konstruera planerbar produktion. Det stärker sannolikt det regionala systemet. Men ur ett spelteoretiskt perspektiv innebär det också att medan andra i hög grad internaliserar nyttan av denna integration, internaliserar vi den större delen av dess kostnad.

I ett mer centraliserat och scenariobaserat EU-ramverk riskerar denna assymmetri att förstärkas. Inte minst eftersom kostnader också föreslås komma från flaskhalsintäkter, där Sverige, relativt sin storlek, genererar betydande belopp. Det innebär alltså att svenska konsumenters pengar skall användas för projekt som löser regionala problem snarare än lokala. Därav riskerar Sverige att återigen axla en oproportionerlig börda i förhållande till den nytta som uppstår.

Planering utifrån användarens behov, inte politisk ambition

Sammantaget innebär detta att länder som i högre grad beaktar systemstabilitet, leveransförmåga och långsiktig kostnadsoptimering, likt Sverige, riskerar att internalisera en större del av systemets faktiska anpassningskostnader. Samtidigt kan länder som primärt optimerar mot politiskt definierade EU-mål i högre grad förlita sig på att stabiliteten ytterst säkras av andra.

Med andra ord riskerar förslaget att skapa ett asymmetriskt system som dimensioneras för att uppfylla politiska ambitionsnivåer, men vars robusthet vilar på de länder som samtidigt tar ett bredare systemansvar.

Om alla länder ensidigt skulle optimera för politik snarare än systemlogik, skulle den gemensamma systemkostnaden stiga och robustheten minska. Det gemensamt optimala utfallet förutsätter därför att stabilitet värderas lika högt som integrationsmål i sig.

För att nå dit krävs full transparens kring de systematiska kostnaderna, med en tydlig uppdelning av vad som driver dem. Kostnadsfördelning och finansiering måste också åtföljas av enskilt nationellt ansvar och proportionalitet. Annars riskerar vi att bygga ett system där vissa länder, ofta de med hög leveransförmåga, i praktiken fungerar som stabiliserande nav för andra, vilket på sikt urholkar snarare än stärker det gemensamma samarbetet.

Därav ser vi väldigt positivt att regeringen redan markerar vikten av detta. Inklusive ett större fokus på planerbar produktion, systemkostnadsperspektiv, och ökad leveransförmåga. Med andra ord, ett energisystem som i första hand bygger på användares behov, snarare än politisk ambition.

Skriven av: Balder Hagert, Ordförande

Om Sveriges Kärntekniska Sällskap

Sveriges Kärntekniska Sällskap (SKS) är en ideell intresseförening inom kärnteknikområdet. SKS verkar för att främja den tekniska och faktabaserade utvecklingen av kärntekniken och arbetar för att tydliggöra nyttan med kärntekniken som ett viktigt alternativ vid utvecklingen av en konkurrenskraftig, uthållig och miljöriktig energiförsörjning.